

Alaikäisen lapsen omaisuuden hoitaminen

Vanhemman tehtävät lapsensa edunvalvojana

- Mitä edunvalvonta tarkoittaa?
- Kuka valvoo edunvalvojan toimintaa?
- Milloin edunvalvonta päättyy?
- Milloin tarvitaan edunvalvojan sijainen?
- Mihin toimiin tarvitaan maistraatin lupa?
- Mikä on holhousasioiden rekisteri?
- Pitääkö lapsen omaisuudesta ilmoittaa maistraatille?
- Miten edunvalvojan toimintaa valvotaan?
- Saako edunvalvoja korvauksen tehtävästään?
- Peritäänkö valvonnasta maksuja?
- Mistä saa tarkempia ohjeita ja neuvoja?

MITÄ EDUNVALVONTA TARKOITTA?

Alaikäisen taloudellisten asioiden hoitamisesta säädetään holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) ja siihen liittyvässä asetuksessa holhoustoimesta (889/1999).

Holhustoimilain mukaan alle 18 -vuotiaat ovat alaikäisiä ja sen vuoksi vajaavaltaisia. Vajaavaltaisella ei ole oikeutta itse määrätä omaisuudestaan eikä tehdä tärkeitä sopimuksia tai muita merkittäviä oikeustoimia. Alaikäisellä on kuitenkin oikeus määrätä siitä, minkä hän on omalla työllään ansainnut. Alaikäinen voi myös tehdä oikeustoimia, jotka ovat olosuhteisiin nähden tavanomaisia ja merkitykseltään vähäisiä.

Alaikäisen taloudellisia ja muita holhustoimilaissa tarkoitettuja asioita hoitaa edunvalvoja (aiemman lain mukaan holhooja). Alaikäisen edunvalvojina ovat hänen huoltajansa. Alaikäinen lapsi on edunvalvojansa päämies (aiemman lain mukaan holhottava).

Huoltajan tehtävä lapsen edunvalvojana alkaa suoraan lain nojalla yleensä jo lapsen syntyessä (lakimääräinen edunvalvoja). Silloin kun kumpikin vanhemmista on lapsen huoltaja, he ovat myös yhdessä edunvalvoja riippumatta siitä, kumman vanhemman luona lapsi asuu. Jos lapsella on kaksi edunvalvojaa, heidän tulee yhdessä huolehtia edunvalvojalle kuuluvista tehtävistä.

Koska vanhempien oikeus hoitaa alaikäisten lastensa taloudellisia asioita perustuu holhustoimilakiin, siitä seuraa myös eräitä laissa mainittuja velvollisuuksia, joiden noudattaminen ei ole vanhempien vapaan harkinnan varassa.

KUKA VALVOO EDUNVALVOJAN TOIMINTAA?

Holhousviranomaisen valvoo edunvalvojen toimintaa. Valvonta kuuluu ensisijaisesti alaikäisen kotikunnan maistraatille. Ahvenanmaan maakunnassa holhousviranomaisena toimii lääninhallitus. Tässä esitteessä käytetään holhousviranomaisesta yksinkertaisuuden vuoksi nimitystä maistraatti.

MILLOIN EDUNVALVONTA PÄÄTTY?

Edunvalvojen tehtävä lakkaa, kun päämies täyttää 18 vuotta. Lisäksi tuomioistuin voi vapauttaa edunvalvojan tehtävästään, jos hän osoittautuu siihen kykenemättömäksi tai sopimattomaksi.

MITEN LAPSEN OMAISUUTTA ON HOIDETTAVA?

Alaikäisen omaisuus on lailla suojattu. Alaikäisen omaisuutta ovat muun muassa hänelle annetut lahjat, hänen osuutensa jakamattoman kuolinpesän varoista, hänelle maksettu vakuutuskorvaus, eläketulot, vahingonkorvaus tai sijoitusvakuutuksen säästösumma sekä omaisuudesta saatu tuotto, kuten korko-, osinko- ja vuokratulot.

Alaikäisen varoja hoitaessaan edunvalvojat ovat velvollisia noudattamaan holhous-toimilain määräyksiä. Tässä tehtävässään edunvalvojan tulee tunnollisesti pitää huolta lapsen oikeuksista ja edistää hänen parastaan.

Edunvalvojan on säilytettävä sellainen omaisuus, jota lapsi edunvalvonnan kestäessä tai myöhemmin tarvitsee tai jolla muutoin on tälle erityistä arvoa.

Lapsen omaisuutta voidaan alaikäisyyden aikana käyttää vain lapsen omaksi hyödyksi ja tyydyttämään hänen henkilökohtaisia tarpeitaan. Muu lapsen omaisuus on sijoitettava siten, että sen säilymisestä on riittävä varmuus ja että sille saadaan koh- tuullinen tuotto. Alaikäisen varat on aina sijoitettava hänen nimissään olevalle pankkitilille tai muuhun hänen nimissään olevaan sijoituskohteeseen, eikä niitä saa sekoittaa toisten varoihin.

Kun lapselle luovutetaan käyttövaroja hänen omista varoistaan, niiden riittävyttä arvioitaessa otetaan huomioon mm. lapsen ikä, kehitysaste ja huoltajan kasvatuk- selliset periaatteet.

Lapsen elatuksesta annetun lain mukaan vanhemmat vastaavat lapsen elatuksesta kykynsä mukaan. Lapsella ei sitä vastoin ole milloinkaan velvollisuutta osallistua vanhempiensa tai sisarustensa elatukseen. Edunvalvoja ei saa lahjoittaa lapsen omaisuutta.

Ennen kuin edunvalvoja tekee päätöksen tehtäviinsä kuuluvassa asiassa, hänen on tiedusteltava 15 vuotta täyttäneen alaikäisen mielipidettä, jos asiaa on tämän kan- nalta pidettävä tärkeänä ja jos lapsi kykenee ymmärtämään asian merkityksen.

MILLOIN TARVITAAN EDUNVALVOJAN SIJAINEN?

Edunvalvoja ei saa edustaa päämiestään asiassa, jossa vastapuolena on edunvalvoja itse, edunvalvojan puoliso tai lapsi taikka joku, jota edunvalvoja edustaa. Edunvalvoja on esteellinen myös silloin, kun edunvalvojan ja hänen päämiehensä edut saattavat muusta syystä joutua asiassa ristiriitaan keskenään. Sijainen tarvitaan esimerkiksi edunvalvojan ja päämiehen välisissä kaupoissa sekä perinnönjaossa, jossa päämies ja edunvalvoja ovat molemmat kuolinpesän osakkaita.

Maistraatti ja kärjäoikeus voivat edunvalvojan pyynnöstä määrätä tehtävään sopivan ja kirjallisen suostumuksensa antaneen henkilön edunvalvojan sijaiseksi edustamaan lasta sellaisessa oikeustoimessa, jossa lakimääräiset edunvalvojat ovat itse esteellisiä. Oikeustoimi, jonka tekemiseen edunvalvojalla ei ollut kelpoisuutta, ei sido päämiestä.

MIHIN TOIMIIN TARVITAAN MAISTRAATIN LUPA?

Tärkeinä pidettäviä alaikäisen puolesta tehtäviä oikeustoimia varten edunvalvoja tarvitsee maistraatin luvan. Lupa on syytä hankkia ennen oikeustoimeen tai toimenpiteeseen ryhtymistä.

Luvanvaraiset oikeustoimet on lueteltu holhoustoimilain 34 §:ssä. Lupa tarvitaan mm. asunnon tai kiinteistön ostamiseen tai myymiseen tai sellaisten osakkeiden tai osuuksien hankkimiseen, jotka oikeuttavat hallitsemaan rakennusta tai kiinteistöä (esim. teollisuushalli, kasvihuone jne), metsän myymiseen tai myytäväksi hakkauttamiseen ja maa-ainesten myytäväksi ottamiseen päämiehen kiinteistöltä, yksityisen liikeyrityksen osakkeiden tai yhtiöosuuksien ostamiseen, omaisuuden pantiksi luovuttamiseen, muun lainan kuin valtion takaaman opintolainan ottamiseen, päämiehen rahavarojen lainaamiseen sekä ositus- tai perinnönjakosopimuksen tekemiseen, jos se toimitetaan ilman tuomioistuimen määräämää pesänjakajaa.

Lupa tarvitaan myös silloin, kun luvanvarainen oikeustoimi tehdään kuolinpesän nimissä ja pesän osakkaana on alaikäinen lapsi. Myös edunvalvojan sijainen tarvitsee luvan 34 §:ssä mainittuihin oikeustoimiin. Lupa voidaan antaa, jos lupahakemuksessa on selvitetty, että aiottu oikeustoimi tai toimenpide on lapsen edun mukainen. 15 vuotta täyttäneelle alaikäiselle varataan tilaisuus tulla kuulluksi, jollei tämän mielipide luotettavasti käy ilmi hakemusasiakirjoista. Oikeustoimi, jonka edunvalvoja on tehnyt ilman tarvittavaa lupaa, ei sido päämiestä, ellei maistraatti hyväksy sitä jälkepäin edunvalvojan hakemuksesta.

MIKÄ ON HOLHOUSASIOIDEN REKISTERI?

Alaikäisen edunvalvonta merkitään holhousasioiden rekisteriin mm. silloin kun alaikäinen on osakkaana kuolinpesässä eikä hänen osuutensa pesän varoista ole vähäinen tai jos alaikäisellä on edunvalvojan hoidettavana olevaa omaisuutta, jonka määrä ei ole vähäinen taikka jos siihen muuten on erityistä syytä. Holhousoimasetuksen mukaan edunvalvonta merkitään rekisteriin, jos alaikäisen omaisuuden tai pesäosuuden arvo, kuolinpesän velkoja siitä vähentämättä, on suurempi kuin 15.000 euroa.

PITÄÄKÖ LAPSEN OMAISUUDESTA ILMOITTA MAISTRAATILLE?

Edunvalvojan on oma-aloitteisesti ilmoitettava maistraatille alaikäisen saamista omaisuudesta. Luettelo saadusta omaisuudesta on annettava maistraatille kuukauden kuluessa omaisuuden saannosta. Omaisuusluettelossa edunvalvojan on ilmoitettava, että hänen antamansa tiedot ovat oikeat ja ettei hän tahallisesti ole jättänyt mitään mainitsematta.

Oma-aloitteinen ilmoitusvelvollisuus ei kuitenkaan koske alaikäisen vanhempaa, jos alaikäisen omaisuuden määrä uuden saannon jälkeenkin jää vähäiseksi (selvästi alle 15.000 euroa).

Kun alaikäinen tulee kuolinpesän osakkaaksi, on edunvalvojan aina toimitettava maistraatille jäljennös perukirjasta kuukauden kuluessa siitä, kun perunkirjoitus on toimitettu.

MITEN EDUNVALVOJAN TOIMINTAA VALVOTAAN?

Edunvalvoja, jonka tehtäviin kuuluu omaisuuden hoitamista, on velvollinen pitämään kirjaa lapsen varoista ja veloista sekä tilikauden tapahtumista ja säilyttämään lapsen omaisuuden hoitoon liittyvät tiliotteet, tositteet ja asiakirjat. Tiliotteisiin perustuva kirjanpito on usein riittävä, mutta jos alaikäisen varallisuus koostuu monenlaisista sijoituksista tai jos hän on osakkaana kuolinpesässä, on edunvalvojan syytä neuvotella maistraatin kanssa asianmukaisen kirjanpidon järjestämisestä.

Edunvalvojan on laadittava vuosittain tili lapsen omaisuuden hoitamisesta. Vuosi-tili tarpeellisine tositteineen on annettava maistraatille tarkastettavaksi kolmen kuukauden kuluessa tilikauden (kalenterivuosi) päättymisestä. Edunvalvoja, jonka tehtävä lakkaa tai jonka tehtäviä rajoitetaan, on velvollinen viipymättä antamaan maistraatille tilin vallinnastaan siirtyvän omaisuuden hoidosta siltä ajalta, jolta ei ole aikaisemmin annettu tiliä (päästötili). Edunvalvoja ei kuitenkaan ole velvollinen

antamaan vuositiliä eikä päätöstiliä sellaisesta ala-ikäisen edunvalvonnasta, jota ei ole ollut merkittävä holhousasioiden rekisteriin (esim. omaisuuden määrä on ollut vähäinen).

Vuositilistä ja päätöstilistä tulee käydä selville lapsen varat ja velat tilikauden alkaessa ja päättyessä, tilikauden aikana niissä tapahtuneet muutokset, lapsen puolesta tehdyt merkittävät oikeustoimet sekä muut vastaavat toimenpiteet, joihin edunvalvoja on ryhtynyt omaisuutta hoitaessaan. Nämä tiedot on esitettävä sillä tavoin, että maistraatti voi tilin perusteella valvoa omaisuuden hoitamista ja mahdollisen omaisuuden hoitosuunnitelman noudattamista. Tilissä on ilmoitettava myös ne varat, jotka edunvalvoja on tilikauden aikana antanut lapsen omaan käyttöön (käyttövarat).

Edunvalvoja on velvollinen pyydettyä antamaan maistraatille kaikki tehtäväänsä koskevat tarpeelliset tiedot, tositteet ja asiakirjat sekä esittämään hoidettavanaan olevat arvopaperit.

Jos edunvalvoja laiminlyö asianmukaisen tilin, luettelon, tosittteen tai pyydetyn selvityksen antamisen, maistraatti voi määrätä edunvalvojan suorittamaan laiminlyödyn toimenpiteen ja tehostaa päätöstään sakon uhalla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

Jos päämiehen edun turvaaminen vaatii toimenpidettä, josta edunvalvoja ei ole huolehtinut, tuomioistuin voi määrätä toisen edunvalvojan huolehtimaan siitä. Tuomioistuin voi vastaavasti määrätä toisen edunvalvojan, jos edunvalvojaa vastaan on syytä ajaa kannetta ennen kuin hänen tehtävänsä edunvalvojana on päättynyt.

Jos edunvalvojana on alaikäisen lapsen vanhempi, voi maistraatti eräin edellytyksin päättää, että hoidettavaa omaisuutta tai sen määrättyä osaa koskeva tili saa olla yleispiirteinen. Maistraatti voi eräin edellytyksin myös vapauttaa edunvalvojan vuositilivelvollisuudesta tai määrätä tilikauden vuotta pidemmäksi. Päätöstilin antamisesta ei kuitenkaan voida myöntää vapautusta.

SAAKO EDUNVALVOJA KORVAUKSEN TEHTÄVÄSTÄÄN?

Alaikäisen lakimääräisellä edunvalvojalla (huoltajalla) ei ole oikeutta periä palkkiota edunvalvojan tehtävästään. Edunvalvojalla on kuitenkin oikeus saada alaikäisen varoista korvaus tarpeellisista kuluistaan

PERITÄÄNKÖ VALVONNASTA MAKSUJA?

Maistraatti perii holhustoimilain ja sisäasiainministeriön antaman maksuasetuksen mukaisia maksuja edunvalvojan määräämiseen ja luvan myöntämiseen liittyvistä päätöksistä ja hakemuksista sekä tilintarkastuksista ja holhousasioiden rekisterin otteista. Maksut ovat päämiehen kuluja.

MISTÄ SAA TARKEMPIA OHJEITA JA NEUVOJA?

Lisätietoja holhustoimilain määräyksistä sekä neuvoja ja ohjeita lapsen omaisuuden hoitamista koskevissa kysymyksissä saatte lapsen kotipaikan maistraatista.

Tarkempia tietoja ja edunvalvojen tarvitsemia lomakkeita on saatavana myös maistraattien nettisivuilta

Yhteystiedot:

Hyvinkään maistraatti

Urakankatu 1, PL 73

05801 Hyvinkää

www.hyvinkaanmaistraatti.fi

www.maistraatti.fi

Holhustoimen puhelinnumerot:

0718731004, 0718731007, 0718731009

Fax:

0718731029

Sähköposti:

info.hyvinkaa@maistraatti.fi

Kotisivu:

www.hyvinkaanmaistraatti.fi

Lyhyesti

- ü *Alaikäisen omaisuus on säilytettävä hänen nimissään eikä hänen varojaan saa sekoittaa toisten varoihin.*
 - ü *Myös lapsen perintöosuus jakamattoman kuolinpesän varoista on hänen omaisuuttaan.*
 - ü *Lapsen varoja saadaan käyttää ainoastaan hänen omaksi hyödykseen, huomioon ottaen vanhempien elatusvastuu. Edunvalvojat päättävät yhdessä lapsen omaisuuden sijoittamisesta ja käyttämisestä.*
 - ü *Edunvalvojat eivät saa edustaa lasta oikeustoimessa, jossa he itse ovat lapsen vastapuolia.*
 - ü *Tärkeimpiin lapsen omaisuutta koskeviin oikeustoimiin tarvitaan maistraatin lupa.*
 - ü *Lapsen saamasta omaisuudesta on ilmoitettava viipymättä lapsen kotipaikan maistraatille, joka valvoo lapsen omaisuuden hoitamista.*
-